

Para, contra a violencia, recuperarmos a lingua
25 de novembro, Día da Non-Violencia contra as Mulleres

Vicente Piñeiro

Pepa a Loba

(drama en tres actos sobre violencia de xénero)

PEQUENA OBRA SOBRE A VIOLENCIA DE XÉNERO
REPRESENTADA POR PERSONAXES DA MITOLOXÍA POPULAR
GALEGA
DO QUE AQUÍ SE CONTA SON TESTEMUÑAS O PADRE FEIXOO,
MURGUÍA, RISCO, LORENZO, BOUZA BREY, FRAGUAS E
OUTROS,
É DICIR: OS NÓSOS MAIORES

NOTA

Home morto non fala nin..., estreouse co título de Pepa a Loba no Centro Dramático Vilalbés o 18 de novembro de 2005, e de seguido representouse nos centros dramáticos de Abadín, Boi Morto e Corbelle, pola compañía CEDEUVE

ACTO II

Ábrese o pano. A escena transcorrerá no monte. No centro do escenario, moi preto da platea, unha fogueira. A carón dela Pepa a Loba cuberta coa manta. Ao fondo, por detrás e aos

lados, os seus bandoleiros durmindo. Semellarán vultos no chan que apenas se perciben pola penumbra da escena. Soará música sinistra (Algo así coma ("Unha Noite no Monte Pelado" de Mossorsgky) Pepa a Loba baixo a luz da lúa percorre nos seus pensamentos todas as comarcas de Galiza que andou coma unha Nai Coraxe¹ carretando ás súas fillas, comprando mercadorías e facendo negocio coma medio de vida. Pero pagará un alto tributo polos seus negocios: O feito de ser muller e estar soa; a violación, a crueldade dalgúns homes coma pano de fondo constante que a converten, pouco a pouco, no prototipo de muller fera coma o alcume que leva. Problema eterno, que coma as guerras, del ninguén sae vitorioso. Seres humanos vítimas e verdugos que dá o mesmo que viviran nas sociedades antigas ou que vivan nas modernas, contradicións sociais do tempo e o devir da historia...

ESCENA I

Pepa a Loba monologa.

¹ Metáfora de "Nai Coraxe e os seus fillos" considerada por moitos coma a obra máis destacada da produción dramática de Bertolt Brecht. Escrita en 1.939, Brecht a subtitulou "Unha crónica da guerra dos 30 anos", a máis sanguenta e devastadora de cantas asolaron Europa no século XVII. O seu estreo nas ruínas de Berlín despois da II Guerra Mundial tivo unha repercusión enorme no Teatro europeo.

Nai Coraxe, percorre coa súa carreta e os seus tres fillos os escenarios da guerra seguindo a estela dos exércitos partícipes na contenda. Non importa a bandeira que enarboren, nin a fe que defendan, só importa que poidan comprar a súa mercancía. Para Nai Coraxe a guerra é un negocio, un medio de vida. Pero pagará un alto tributo por ese negocio do que se beneficia: a vida dos seus fillos, que irá perdendo un tras outro no camiño. Ao final soa, completamente soa, continuará arrastrando o seu maltreito negocio e volverá outra vez trala estela da guerra.

PEPA A LOBA. Chámanme Pepa a Loba. Pero non teño esaxeradamente aguzada a dentadura, e os meu ollos non miran da maneira máis terríbel. Pero os lobos foxen de min igual que foxen os homes. Cando entro nunha cova chea de lobos eles déixanma valeira e o mesmo me ocorre cos homes cando entro nunha taberna; nin os máis feros, coma Xan Quinto, me discuten. Por veces me chaman mostro, por veces Coca²; pero non son un animal monstruoso, non, son unha muller, unha nai cariñosa. Os monstros son os homes. Eles si que son cocas, animais monstruosos con ás de morcego que andan ás cinco patas alumeando uns ollos terríbeis. Eles preséntanse subitamente, xorden do seu mar embravecido e en feroces ataques devoran as raparigas que xogan nas prazas das vilas. Pero agora, que risa, cando se decatan da miña presenza, andan dun lado ao outro e bufan, ouveando de lonxe. Eu sempre fun muller humana e asistente de pobres. De cando en vez aínda me espido para bañarme nas augas das fontes e semello unha flor que se planta a carón dos ríos para velos marchar. Se fose un mostro, coma algúns cren que son, sería a Dama Encantada³ do castro de Redondela que sufriu unha metamorfose por culpa

2 Coca, Tarasca. Animal monstruoso con corpo de dragón e cola de serpe, que vive nas augas do mar ou dos ríos. Nácenlle no lombo dúas ás grandísimas, en todo semellantes aos morcegos. Ten catro patas armadas de fortes gadoupas, e na súa feroz faciana alumean uns ollos terríbeis sobre unha enorme boca con aguzada dentame. Xurdiu das ondas do mar, que estaba moi embravecido, e nun veloz ataque devorou dúas raparigas que xogaban na praza da vila en Redondela.

3 A Coca de Redondela sofre noutra versión unha estraña metamorfose: primeiro é unha doncela que chora por uns amores desgraciados. De tanto chorar case non se decatou que lle xurdiran ás. Quixo voar e non puido porque ao mesmo tempo lle saíra unha longa cola. Os seus beizos transformáronse nunha horríbel boca de réptil e as súas bagoas formaron o río Alvedosa que rematou por arrastrala ao mar.

duns amores desgraciados e andaría a nadar polo meu río de bágoas, porque bágoas teño botado abondas para formar un río. Ese río, coma o da Dama Encantada, tamén se tería desbordado. Moitos coidan que a sorte cambia segundo o carácter, pero a miña está botada desde o día que nacín. Din que o semellante produce o semellante, pero eu non me parezo a ninguén. No entanto, sempre serei vítima dos elixidos⁴ para me dar caza, para me matar, pois poden pensar que son aquilo que pensan que son; aquilo ao que me parezo. Ou!, agora estou fatigada, a noite está sendo delirante e este rumor do vento que sucede ao silencio reláxame coma se fose unha pedra lambida pola auga. Para durmir penso en torpes plumas flotando, ou son bolboretas, cabelos, follas. Tamén vexo voar abellóns, as cores e pedaciños de estrelas. Parece que na escuridade nada existe, pero vense sombras e olores. Nesta terra os teitos son de auga e pola noite o ceo escurécese de nubes e case nunca hai estrelas, nin ceos, nin camiños. Só delirios e ruídos. As augas amansan a terra coas poutas da tempestade e as narices de todos échense dun olor húmido e caseiro.

Pausa.

Detense o monólogo para escoitar ouveos aterradores, coma se os espíritos das sombras xogaran ás cabalgadas. Unha Raposa

4 Os veciños de Redondela escolleron en asemblea os vintecatros homes máis fortes e destemidos, coa encomenda de atacar á tarasca na súa próxima aparición.

do Ar⁵ xeme, ladra, ouvea, berra e os seus berros percorren todos os recunchos da sala, que está escura, coma se fosen os cantos do bosque. Ten que parecer que se oen por debaixo da terra, no ar, no interior das covas e nas cabezas de cada un dos espectadores. Outras veces, porase voz de can, de cabra, de gato, de corvo, dun neno chorando, dun coro de defuntos, ou da agonía das moscas nas teas das arañas; podíase representar unha escena onde bailan con elas unha danza inacabábel. Tamén se verán bruxas ou as mesmas moscas o son. O público ten que estar inquieto a non ser que sexan persoas sobrenaturais ou inmortais.

Fin da pausa,

Pepa a Loba monologa.

PEPA A LOBA. O drama da miña vida podía mesturalo con pinceladas de fumes, pois humor sabio existe nesta terra. Rir, e a súa vez chorar, forma parte da nosa maneira de ser e de

5 Coñécese tamén por Raposa, Raposiña, Raposa Facheira, Raposa de Morás, das Mordazas, das Mordanzas, do Morrazo, dos Morganzos, dos Mornacos, de Morrillas, Cabra, Zorra que canta coma se fose un galo... Case nunca ten forma visible. É un berro, un xemer, un ladrido, un ouveo estarrecedor que parece que percorre todos os lugares, casas ou recunchos por onde tivese andado a persoa que vai morrer. Óese tamén na noite e cando berra xa está morta a persoa de que se trate. Tamén pon voz de gargalladas coma de ánimas en pena chamando polos vivos. Crese que é unha alma en pena con forma de raposa que berra e bota labaradas de lume pola boca e polos ollos, sobre todo se a insultan ou se lle tiran pedras. Pode ser unha raposa voadora ou un paxaro do grandor dun pito de dous meses, negro coma un corvo, que anuncia morte. Outras veces ten forma de cadela ou cadeliño, ou dun híbrido entre cadela embaixo e galo enriba a andar pola terra e polo ar. Raposa da Morte sería o seu nome máis certo. Confúndese coa cadela peregrina, coa cabra do aire, co sapo do aire e co paxaro da morte.

vivir. Canto sufrimos algunhas mulleres por este longo camiño da vida! Algunhas tivemos a mala sorte de topar con homes celosos, malignos e resentidos, que sempre queren ser máis eficaces cas mulleres en todo e ter máis poderes. Para iso mexan coma cans marcando o seu territorio, sobre o po que amontoan para provocar remuíños aos que se agarran para subir até as nubes e provocar treboadas nos seus fogares. Eles preséntansenos guapos para facer bos negocios como fan os nubeiros, pero case todos son pequenotes e teñen tanta merda enriba que non se diferencian do carbón. Outros son coma esqueletos que se descompoñen co lume: Pero uns e outros son iguais. Case sempre para librarse deles necesítase unha pechadura ou un lazo tan forte coma os que se empregan para conxurar a mesma morte. Pero homes bos tamén hai, e aínda así hai que mantelos a distancia e tratalos coma os nubeiros se acaso nos acompañan, pedirilles as pedras do vento para que non provoquen treboadas e se as provocan que leven os ventos no peito coa boca pechada. Por iso non me gusta que falen. "Home morto non fala".

Pausa

Ou!, pero case quedo durmida; a voz do vento que pasa derrotado axúdame a durmir. Por cantos lugares haberá pasado e fuxe temeroso? De que pucheiros haberá fuxido? Ou!, o camiño interrómpe-se cos soños. O día morreu e a noite faise vella. Os pensamentos murchan e agora para chegar a mañá

buscarei un atallo coma todas as noites; camiños que nunca son os mesmos, que por veces múdanse constantemente...

Pausa.

Detense o monólogo e Pepa a Loba, moi cansa, comeza a durmir e presentábenselle soños. Uns perdíanse, outros eran pesadelos e outros festivais. Viña un combate ou danza alborotada.

Para seguir esta escena porase música axeitada. No medio aparecerán voces que atorden. As palabras, "Negro destino tiveches muller", que Pepa escoita nos soños e as palabras que ela contesta: "De cadeas", acompañarán á música e as escenas.

Detrás, no escenario, se poden proxectar imaxes fantásticas poñendo unha cortina ou pantalla branca diante do leito no chan de herbas da fraga onde soña Pepa a Loba.

Dous actores vestidos coma pantasma danzan arredor do leito de Pepa a Loba representando o seu soño, mentres ela dorme, soña e dá moitas voltas baixo a manta coa que se tapa.

Un actor pregunta e outro contesta. Cando acaba o soño desaparecen.

Porase música axeitada mentres dure a escena.

VOZ DO HOME NO SONO. Nós facemos boa parella, muller. Penso que é mellor que xuntemos os camiños. Senón eu seguireite coma se fose a túa sombra até fundirme contigo nun contraluz de gozo e talvez cando te atope estarei convertido nun mostro, comereite con pracer e lambereite coma a auga que lambe as pedras.

VOZ DE MULLER NO SONO. As sendas do amor fóronme vedadas e agora ando sen rumbo a ningures. Nada existe para min, eu mesma non existo. O amor para os homes é moi lixeiro e cego e non ve os camiños senón con ollos de can ou de gato. Por iso eu ando por un camiño negro onde as sombras falan.

VOZ DE HOME NO SONO. E que che din?

VOZ DE MULLER NO SONO. Que sempre serei unha muller maltratada e que voarei comas moscas; que me moverei por noites escuras golpeándome contra as pedras máis aló dos montes que atravesan os ríos e os meus ollos, que parecen brasas, poranse negros de perseguir as nubes escuras.

A muller do soño fai acenos de marcharse e camiña cara a un arboredo que se proxecta no escenario formando imaxes fantásticas.

VOZ DE HOME NO SONO. Non te vaias muller; sabes que te perseguirei.

VOZ DE MULLER NO SONO. É inútil que me persigas. Os camiños e as árbores enroscaranse ao amencer e elas sacudirán o orballo para borrar as miñas pegadas, coma se fosen árbores humanas, femias, mulleres románticas. Persoas que coma as pedras ven e oen; que teñen estómagos, ollos e mans, que respiran e que se pintan envolvéndose en carne de muller con doces sorrisos.

VOZ DE HOME NO SONO. Pero algún día, cando o rumor suceda ao silencio, caerás fatigada e aparecerás flotando nalgún río coma torpe pluma de bolboreta; ou quedarás ás súas beiras coma unha estruga, coma un cabelo no medio das cores envolta en sangue e en anacos de estrelas e terás que vivir nunha cova impresionada e espirrando veneno, odio que levas contra nós, os homes. Veneno que espallarás polos arroios mensaxeiros que por todas partes flúen.

VOZ DE MULLER NO SONO. Daquela serei máis feliz e botarei lume pola boca para queimarvos as pestanas. As Chispas parecerán pedras preciosas que baixan do infinito e do escuro virán outras serpes que formarán ao meu redor un equipo de garda e escoitarás o eco do corazón das lobas.

VOZ DE HOME NO SONO. Negro destino é o teu, muller.

VOZ DE MULLER NO SONO. De cadeas.

Pano